

Sąd coraz mniej powszechny

W umowach franczyzowych coraz częściej spotykane są specjalne klauzule, które zobowiązują strony do poddawania sporów pod rozstrzygnięcie sądów polubownych, a wyłączają właściwość sądów powszechnych.

Od woli stron umowy franczyzowej zależy, jakie sądy uznają one za właściwe do rozpoznawania sporów między nimi. Sądy powszechne będą właściwe wtedy gdy strony to określiły w umowie, ale również wtedy, gdy umowa nic na ten temat nie wspomina. Natomiast jeśli zamiarem stron jest poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądów polubownych, muszą one zamieścić w umowie tzw. zapis na sąd polubowny. Zapis taki pozbawia strony możliwości składania pozwów do sądu powszechnego, a jeżeli nawet któraś z nich to uczyni, to sąd powszechny odrzuci taki pozew, o ile druga strona złoży zarzut lub sprzeciw. Sąd powszechny i sąd polubowny można dla uzmysłowienia różnicy między nimi przyrównać odpowiednio do sądu państwowego i sądu prywatnego.

Zapisy na sąd polubowny są coraz częściej zawierane w krajowych umowach franczyzowych, natomiast w umowach z

zagranicznym franczyzodawcą są właściwie standardem.

Czym różnią się od siebie te dwa rodzaje postępowań? Które jest bardziej korzystne? Poniżej przedstawiam podstawowe różnice, jakie występują między postępowaniem przed sądem powszechnym, a sądem polubownym.

Ustawa zamiast ustaleń

Postępowanie przed sądem powszechnym jest bardzo sformalizowane i dokładnie uregulowane przepisami prawa. Nie ma możliwości, aby strony mogły w jakikolwiek sposób wpływać na przeprowadzanie takiego postępowania. Inaczej jest w przypadku rozpatrywania sprawy przez sąd polubowny. W tym przypadku strony mogą indywidualnie określać, według jakich reguł ich spór będzie rozpoznawany – wszystkie zasady musiałyby być zawarte w umowie. Najczęściej jednak w umowach znajdują się lakoniczne zapisy o tym, że

wszelkie spory wynikające z umowy franczyzowej są poddawane pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Przy takim ogólnym zapisie, strony muszą zdawać sobie sprawę, że ich swoboda jest ograniczona, a postępowanie przed sądem polubownym będzie się toczyć w oparciu o przepisy kodeksu postępowania cywilnego.

Właściwość miejscowa

Gdy właściwym do rozstrzygnięcia sporów jest sąd powszechny, strony same mogą zdecydować w umowie, czy będzie to sąd w mieście siedziby franczyzodawcy czy w mieście siedziby franczyzobiorcy. Najczęściej będzie to sąd z miejscowości, w której siedzibę ma franczyzodawca. Ale jeśli w umowie franczyzowej nie jest określone miasto, w którym dany sąd będzie właściwy, to – zgodnie z przepisami – pozew można będzie złożyć w sądzie siedziby którejkolwiek ze stron albo w sądzie miejsca wykonania umowy. Natomiast, gdy w umowie znajduje się zapis na sąd polubowny, najczęściej od razu jest określone, o jaki sąd polubowny stronom chodzi. W Polsce, tak jak na całym świecie, działają stałe sądy polubowne, jak np. Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej czy Sąd Arbitrażowy przy Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych Lewiatan. Strony mogą wybrać i wskazać w umowie jako właściwy któryś ze stałych sądów polubownych, albo mogą też wskazać w umowie sąd polubowny powołany ad hoc, czyli jednorazowo do rozstrzygnięcia wyłącznie danej sprawy.

Skład orzekający

Jeżeli strony poddają spór pod rozstrzygnięcie sądom powszechnym nie mają

PRZYKŁADOWE SĄDY POLUBOWNE W POLSCE

Sąd Arbitrażowy przy Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych Lewiatan
WWW.SADARBITRAZOWY.ORG.PL

Sąd Arbitrażowy Przy Krajowej Izbie Gospodarczej
WWW.INFODATA.KIG.PL/BIURA/SAD/BIURO_P.HTM

Stały Sąd Polubowny przy Pomorskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej
WWW.PIPH.PL

Stały Sąd Polubowny przy Polskiej Izbie Gospodarczej Importerów, Eksporterów i Kooperacji
WWW.PIG.ORG.PL

Centrum Mediacyjne oraz Stały Sąd Polubowny przy Fundacji Adwokatury Polskiej i Ośrodku Badawczym Adwokatury im. W. Bayera
WWW.ADWOKATURA.ORG.PL/POLUBOWNY.HTML

Jeżeli strony poddają spór pod rozstrzygnięcie sądom powszechnym nie mają wpływu na to, który sędzia będzie w ich sprawie orzekał. Inaczej jest w przypadku sądu arbitrażowego. Tu strony decydują, kogo powołają jako arbitrów.

wpływu na to, który sędzia będzie w ich sprawie orzekał. Inaczej jest w przypadku sądu arbitrażowego. Tu strony decydują, kogo powołają jako arbitrów. Mogą od razu w umowie wymienić osoby arbitrów z imienia i nazwiska albo też mogą wskazać osoby lub instytucje, które takich arbitrów wyznaczają. Jeżeli z umowy nie wynika wprost, ilu arbitrów strony chciałyby powołać, wtedy należy zastosować się do przepisów kodeksu postępowania cywilnego, a te przewidują w takiej sytuacji rozstrzygnięcie o sprawie przez trzech arbitrów. Arbitrem może być każda osoba fizyczna, także obcokrajowiec, ale z wyłączeniem czynnych sędziów sądów powszechnych. W stałych sądach arbitrażowych są listy arbitrów, z których można wybrać osoby, które, zdaniem stron, zapewnią profesjonalne i bezstronne rozstrzygnięcie sporu.

Różne mogą być również sposoby powoływania arbitrów. Także w tym przypadku, jeżeli strony nie określiły tego jednoznacznie w umowie, kodeks postępowania cywilnego przewiduje odpowiednie procedury.

Postępowanie przed sądem

Postępowanie przed sądem polubownym jest najczęściej jednoinstancyjne chyba, że strony w umowie postanowiły inaczej. Oznacza to, że w odróżnieniu od sądu powszechnego wyroki zapadają zdecydowanie szybciej. Sąd polubowny nie jest związany przepisami o postępowaniu przed sądem, dlatego też może stosować mniej skomplikowane procedury prowadzenia sprawy. Np. sądu polubownego nie wstrzymuje w rozpoznaniu sprawy nieobecność stron. Ale jednocześnie powoduje to, iż strona może nie mieć okazji zaprezentowania swojego stanowiska. Zdarza się, że wyrok sądu polubownego zapada na pierwszym posiedzeniu. Jednak średnia długość postępowania arbitrażowego wynosi 9 miesięcy.

Gdy sprawę rozpatruje sąd powszechny, w przypadku zapadnięcia niekorzystnego rozstrzygnięcia dla strony umowy, może ona wnieść odwołanie w postaci apelacji, czy nawet kasacji. Sprawa trwa dłużej, ale istnieje większa pewność, że merytorycznie sprawa jest rozstrzygnięta poprawnie. Teoretycznie od wyroku sądu polubownego również można wnieść skargę do sądu powszechnego. Ale roz-

patrując skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego, sąd powszechny nie rozpoznaje sprawy pod względem merytorycznym, a wyłącznie bada prawidłowość formalną wyroku oraz czy jest on zgodny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Koszty, które trzeba przeliczyć

Według powszechnej opinii postępowanie przed sądem polubownym jest dużo tańsze. Jednak nie zawsze tak musi być, dlatego przed podpisaniem zapisu na sąd polubowny, należy przeliczyć teoretyczne koszty. Najlepiej jest zapoznać się z regulaminem ustalonym przez dany sąd arbitrażowy i z jego tabelą opłat. Sądy polubowne pobierają opłaty rejestracyjną oraz arbitrażową. Ale to nie wszystko. Do tego dochodzą koszty, które trzeba ponieść na pokrycie wydatków arbitrażowych takich jak: koszty przejazdu, noclegów, tłumaczeń czy opinii biegłych. Gdy sprawę rozpatruje jeden arbiter, opłata arbitrażowa jest zazwyczaj niższa, ale gdy sprawę rozpoznaje pięciu czy siedmiu arbitrów, sądy pobierają opłatę wyrównawczą, która może podwyższyć koszty o połowę, a nawet 100 proc. I tak przy sprawie, której wartość określimy na 100 tys. złotych rozpatrywanej przez trzech arbitrów, w różnych sądach polubownych będzie trzeba zapłacić od 6 do 12 tys. zł, bez kosztów dodatkowych. Natomiast wpis do sądu powszechnego w sprawie gospodarczej o przedmiocie sporu w wysokości 100 tys. złotych wyniesie 5 tys. zł w jednej instancji.

Zakończenie postępowania

Orzeczenie sądu polubownego następuje w formie wyroku. Strony mogą rów-

niez zawrzeć przed sądem polubownym ugodę, która spowoduje umorzenie postępowania lub na wniosek stron zostanie jej nadana przez sąd forma wyroku. Wyrok sądu polubownego lub ugoda zawarta przed tym sądem mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu lub ugodą zawartą przed sądem powszechnym (po ich uznaniu przez sąd albo po stwierdzeniu ich wykonalności przez sąd). Aby uzyskać stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu polubownego, strona musi złożyć odpowiedni wniosek do sądu powszechnego. Sąd może odmówić wydania klauzuli wykonalności wyroku tylko, gdy stwierdzi, że wykonanie wyroku lub ugody byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Czytaj umowę

Franczyzobiorcy, którzy zamierzają dopiero podpisać umowę franczyzową powinni zwrócić uwagę na zapisy dotyczące sposobów rozstrzygania sporów. Jeśli w umowie jest zapis na sąd polubowny należy zapoznać się z regulaminem tego sądu i opłatami pobieranymi za rozstrzygnięcie spraw. Dotyczy to również franczyzobiorców podpisujących umowy master z zagranicznymi franczyzobiorcami. Dla nich najlepiej by było, aby sądem polubownym był sąd w Polsce. Ale ponieważ jest mało prawdopodobne, by franczyzodawca się na to zgodził to powinni dopilnować, żeby zapis na sąd polubowny wskazywał sąd w innym kraju niż kraj pochodzenia franczyzodawcy.

Karina Korczyńska
Konsultant PROFIT system ■

PRZYKŁADOWE STAŁE MIĘDZYNARODOWE SĄDY POLUBOWNE

ICC International Court of Arbitration (Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy MIH w Paryżu) WWW.ICCWBO.ORG/INDEX_COURT.ASP

World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center (Centrum Mediacyjne i Arbitrażowe Światowej Organizacji Własności Intelktualnej - WIPO w Genewie) WWW.ARBITER.WIPO.INT

London Court of International Arbitration (Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy w Londynie) WWW.LCIA-ARBITRATION.COM/LCIA

Deutsche Institution für chieldsgerichtsbarkeit (Niemiecka Organizacja ds. Arbitrażu) WWW.DIS-ARB.DE